

H O O F S T U K VI.

DIE NUWE PATROON - 1876 - 1877.

WET NR. 3 VAN 1876 BIED 'N NUWE ADMINISTRATIEWE PATROON.

Op 1 Julie 1872 het die Z.A.R. 'n nuwe President in die persoon van Ds. Thomas F. Burgers gekry. Hy was vir sy tyd 'n geleerde man met idees wat sy tyd, en in besonder die ontwikkelings stadium van die Republiek, vër vooruit was. Sy voorganger, M.W. Pretorius het in 1871 bedank na 'n dienstyd van 14 jaar. Gedurende hierdie tydperk was hy vir 4 jaar (1860-64) in die O.V.S. waar hy tot President verkies was. (Hy het hom as President verkiesbaar gestel in 'n poging om die Z.A.R. en O.V.S. tot een republiek te verenig.) Hoewel die Z.A.R. in 'n mate gely het onder Pretorius se afwesigheid het dit tog gebaat by sy eksperimente in Naturelle-administrasie, al was dit net in soverre dat die eksperimente getoon het dat spesiale amptenare met vaste instruksies 'n noodsaaklikheid was vir die hantering van die Bantoe.

Thomas Francois Burgers sou egter die man wees wat met 'n uitgebreider en beter deurdagte vorm van Naturelle-administrasie sou kom om die Republiek waarin hy soveel belang gestel het volgens sy eie insigte op te hef. Dat hy besonder belang gestel het in Naturellesake ly geen twyfel nie. In 1875 het hy aan Lord Carnavon sy menings oor Naturellesake in Transvaal gelug⁽¹⁾ en Carnavon het die stuk as van soveel belang beskou dat hy dit na Sir H. Barkly deurgestuur het⁽²⁾ en aan Barkly geskryf het :
„I have received this communication with much satisfaction, indicating, as it does, a disposition

---

(1) R. 3053/75 : Kopie van brief van Thos. Burgers aan Carnavon (in Engels), 4/6/75.
Sy „Views on the Transvaal Native question” soos hy dit genoem het, kon ongelukkig nie opgespoor word nie.

(2) R. 3055/75 : Carnavon aan Barkly, 15/6/75.

to adopt those sound and humane principles of Native Government without which the agreement on a common policy would be impossible....." (3)

Bykans 'n jaar later kom Burgers voor die dag met 'n Naturellewet wat poog om te konsolideer, te hervorm en te verbeter op die ou vorm van Naturelle-administrasie wat hoofsaaklik in die hande van die landdroste en krygsoffisiere was.

Die aanhef van die wet wat bekend is as Wet 3 van 1876⁽⁴⁾ is veelseggend. Dit lui: „Nademaal het noodzakelijk is bevonden om beter voorziening te maken betrekkelijk de wetten der Naturellen....." Dit is onmiddellik duidelik dat die algehele posisie nagegaan was, dat hervorming noodsaaklik geag is en dat beter voorsiening as die reeds bestaande gemaak moes word - tipies van President Burgers se geesdrif vir die opheffing van die Republiek.

Die tradisionele beleid van die Republiek is nie verander nie maar net gekonsolideer en verskerp in die rigting van strenger beheer en wat deur die blankes beskou is as 'n hoër peil van beskawing.⁽⁵⁾

Administratief is 'n geheel-en-al nuwe stelsel ingevoer - nie soseer nuut in Suid-Afrika nie (want 'n patroon wat in baie opsigte dieselfde as die voorgestelde is, het reeds in Natal en Oos-Kaapland bestaan) maar 'n stelsel nuut vir die Z.A.R.

---

(3) R. 3055/75 : Carnavon aan Barkly, ged. 15/6/75.

(4) „Goedgekeurd en vasgesteld bij VRB. ged. 9 Junij 1876, art. 143 (Locale Wetten, p.662). Gedeeltelik vervang deur Wet 6 van 1880 en Wet 11 van 1881 en herroep deur Wet 4 van 1885, art. 1 (Ibid.)

(5) Locale Wetten, p.667 : Art. 24 : Kleredrag van „skouer tot knie" word verpligtend in blanke gebiede; Veelwywery sal nie erken word nie; ens.

Artikel 2 van die wet lui: „Over iedere zoodanige localiteit⁽⁶⁾ zal door de Regering worden aangesteld de door hen erkende of gekozen kapitein, onder behoorlijke instructiën, met een billijk salaris en de dan verantwoordelijk zal worden gehouden aan de Regering voor de behoorlijke invordering der belastingen verschuldig door de bewoners van zoodanige localiteit, overeenkomstig de wetten.”⁽⁷⁾

Die posisie van die stamhoofde word dus nie alleen in die administrasie erken nie maar hulle word ook ingespan in die administrasie van hul eie mense onder salaris en instruksies. Erflike kapteinskappe sou nie meer erken word nie en die regering sou stamhoofde na goeddunke aanstel.⁽⁸⁾

Verder sou in die Bantoegebiede⁽⁹⁾ spesiale blanke amptenare aangestel word onder die titel van Onder-kommissaris, met die magte van Vrederegters om die stamhoofde behulpsaam te wees in die administrasie van hulle mense. Enige moeilikhede tussen stamhoof en onder-kommissaris sou deur die „Commissaris van Naturellen” beslis word en hy is aan die Uitvoerende Raad verantwoording verskuldig.⁽¹⁰⁾

Verder sou die regering polisie aanstel in die betrokke gebiede maar benewens hulle was alle Naturelle gehou om hulp te verleen in die polisie diens

---

(6) Spesifieke woongebiede vir Naturelle (in die wet genoem 'n „Localiteit” en later 'n „lokasie” in die algemene spreektaal) moes aangewys word volgens art. 1 van die wet. (Locale Wetten, p.662).

(7) Locale Wetten, pp.662-663.

(8) Artikel 27 van Wet 3/1876.

(9) Aangewys in terme van artikel 1 van die wet.

(10) Art. 3 van Wet 3/76. In die instruksies wat onder die wet uitgevaardig is vir onder-kommissarisse (Sien Staats Courant No. 650 dd. 13/9/76 (G.K. 263 ged. 12/9/76)) word kommissarisse genoem.

en hulle sou vir sodanige diens vergoed word.⁽¹¹⁾

Dit is noodsaaklik dat die instruksies van die onder-kommissaris (in die instruksies „Commissaris" genoem) van naderby beskou word daar dit die nuwe patroon besonder duidelik uitbeeld.

Eerstens moet die kommissaris sorg vir die uitvoering van die wet (Wet 3 van 1876) sover dit Naturelle „op vaste locaties" aangaan. Naturelle wat by boere op plase woon en ander buite die Bantoegebiede „blijven voorals nog onder de administratie der Veldcornetten."⁽¹²⁾ Die kommissaris sou bestuurder en regter in die gebied wees asook „Chef der Politie voor't district."⁽¹³⁾ Hy moes elke drie maande volledig verslag van sy werksaamhede en die algemene toestande in sy gebied doen by „den Superintendent van Naturellen" en tot tyd en wyl die Superintendent (in die wet genoem „Commissaris") aangestel is, by die Regering. Hy moes voorts maandeliks aan die landdros van die distrik verslag doen oor geldsake en oor sy werksaamhede as Polisiehoof.⁽¹⁴⁾

Naturelle wat werk soek moes hy gratis van 'n pas voorsien,⁽¹⁵⁾ jaarliks moes hy 'n geweeringinspeksie in sy gebied hou⁽¹⁶⁾ en hy moes sorg vir

---

(11) Art. 30 van Wet 3/76.

(12) „Instructie voor den Onder-Commissaris dedoel bij art. 3 der Wet, betreffende de Naturellen, No. 3 van 1876, ged. 9 Junij, art. 143" - art. 1.

(13) Ibid, art. 3.

(14) Ibid, art. 5 en art. 12.

(15) Ibid, art. 13.

(16) Ibid, art. 14.

die daarstelling van die polisiemag in sy gebied.⁽¹⁷⁾ Hy moes in vrede en vriendskap onderhandel en moes „zooveel mogelijk de costumen der Naturellen in ach (nemen).“⁽¹⁸⁾ Ten slotte moes hy vir belastingdoeleindes 'n boek hou van (1) bewoonde hutte, (2) alle mans bo 20 jaar, (3) alle Naturelle wat gestempelde gewere het, (4) alle buitelandse passe wat hy afgee en (5) 'n boek van Inkomste en Uitgawe hê.⁽¹⁹⁾ Benewens hierdie administratiewe magte en pligte sou die onder-kommissaris sekere juridiese pligte hê. Hy sou naamlik Vrederegter wees met die volgende regsrag:- In siviele sake tussen Naturelle sou hy dieselfde magte as 'n landdros hê. In Kriminele sake bepaal hy hom as polisiehoof tot polisiesake en kleinere kriminele sake soos die wat 'n landdros ook mag beslis. In strafbepalings volg hy die Landdrosinstruksies na, met dien verstande dat hy in alle sake Bantoereg nie uit die oog moet verloor nie. Dit word verwag dat hy van sy vonnisse verslag sal doen aan sowel die Superintendent as die Staatsprokureur.⁽²⁰⁾ Op sy vonnisse kon geappelleer word na die hof van Landdros en Heemrade⁽²¹⁾ en advies aan Naturelle teen blankes sou pro Deo wees.⁽²²⁾

---

(17) Ibid, art. 15.

(18) Ibid, art. 6.

(19) Ibid, art. 11.

(20) Ibid, art. 8.

(21) Ibid, art. 9.

(22) Ibid, art. 10.

Die Onder-kommissaris word vir 2 jaar aangestel, moes 'n Naturelletaal ken en £300 deponeer.⁽²³⁾ Hulle sou vir spesiale gebiede aangestel word,⁽²⁴⁾ sou 'n vaste salaris kry en mog geen geskenke aanvaar nie.⁽²⁵⁾ Die superintendent kon hulle beboet tot 'n maksimum van £50 of skors vir twee maande. Hulle kan appelleer na die Uitvoerende Raad teen sodanige tugmaatreëls.⁽²⁶⁾ Ten slotte moes hulle die volgende ampseed aflê:-

„Ik zweer dat ik mij met hart en ziel zal weiden aan de bevordering van het welzijn der Naturellen, dat het mijn streven zal zijn de naturellen te winnen voor de waarachtige beschaving;....." ens.⁽²⁷⁾

Dit is opmerklik dat dienskontrakte en ander transaksies waarin blankes betrokke kon wees, nie in die onder-kommissaris se hande geplaas is nie. Artikels 19 en 20 van die wet hou die jurisdiksie oor sodanige sake uit vir die veldkornette, landdroste en vrederegters en laasgenoemde sou spesiaal in dier voege magtiging ontvang om te handel. Heer en diensbode-klagtes kon deur enige van die drie amptenare verhoor word en in die geval van veldkornette en vrederegters se uitsprake, kon na die landdros geappelleer word.

'n Leemte in die wet is ongetwyfeld die gebrek aan inligting omtrent die doel, pligte en magte van die „Commissaris van Naturellen" of „Superintendent van Naturellen" soos hy in die

---

(23) Ibid, art. 2.

(24) Ibid, art. 4.

(25) Ibid, art. 17.

(26) Ibid, art. 18.

(27) Ibid, art. 7.

instruksies genoem word. Die enkele feit dat hy aan die Uitvoerende Raad verantwoording verskuldig is, ⁽²⁸⁾ is van die uiterste belang want dit impliseer dat die Bantoe administratief - indien nie ook polities nie - genomineerde verteenwoordiging in die regering verkry het.

Die nuwe patroon is egter duidelik: aan die hoof van die Republiek se Naturelle-administrasie sou 'n Superintendent staan met amptenare bekend as kommissaris in die belangrikste Bantoe-gebiede. Voorsiening is gemaak vir die administrasie van Naturelle buite die gebiede en reëlins is getref vir die onderlinge samewerking van die spesiale en gewone landsamptenare. Vir die eerste keer in die geskiedenis het die spesifieke administrasie van Naturellesake 'n eenvormige patroon in die Republiek aangeneem.

Voor die einde van 1876 is onder-kommissaris aangestel vir die gebiede Waterberg, Zoutpansberg, Lydenburg en Lebombo en tipies van President Burgers is „nuwe bloed“ in die administrasie ingebring met die uitsondering van die onder-kommissaris vir Lebombo wat reeds gedurende die eksperimentele jare voor 1876, en wel in 1875, aangestel is as „kommissaris by de Amaswasies“ ⁽²⁹⁾ en blykbaar aangehou is in sy pos vanweë die feit dat hy by die nuwe patroon ingeskakel het ten spyte van sy datum van aanstelling.

---

(28) Art. 3 van Wet 3 van 1876 (Locale Wetten, p.662).

(29) U.R. 5, U.R.B. ged. 11/10/75, art. 183.

DIE WERKSAAMHEDE VAN DIE ONDER-KOMMISSARISSE.

Alvorens oorgegaan word tot 'n ondersoek na die aard van die werksaamhede van die Onder-kommissaris, moet gewys word op die skynbare gebrek aan uitgaande korrespondensie in hierdie verband.

In die argiewe van Middelburg en Lydenburg (die standplase van C. Schultze), Waterberg (die standplaas van W.V. King) en Zoutpansberg (die standplaas van O. Dahl) is baie min stukke oor Naturellesake en dié wat daar is dateer hoofsaaklik vanaf 1880-81 of het nie betrekking op hierdie onderwerp nie. (30)

Hoewel die indruk dus kan geskep word dat die werksaamhede van hierdie amptenare eensydig (d.w.s., slegs berustende op inkomende stukke) behandel word, kan dit moeilik anders wees.

President Burgers het minder as 'n jaar voor die aanstelling van hierdie amptenare teruggekeer uit die buiteland en het na sy terugkeer heelwat sake gehad wat sy aandag geveerg het en dit is waarskynlik dat baie min korrespondensie tussen hom en die Onder-Kommissaris in hierdie kort tydperk vanaf Augustus 1876 tot April 1877 gewissel was.

-
- (30) Landdros, Middelburg, 146-160 : Naturellesake-
stukke dateer vanaf 1881.
Landdros, Lydenburg, 4 (1872-78) : Geen
gegewens van belang.
Landdros, Waterberg, 109-117 : Naturellesake-
stukke dateer vanaf 1894.
Landdros, Middelburg, 67 : geen gegewens van
belang in die afdeling oor Naturelle nie.

Aan die anderkant het King byvoorbeeld eers in Oktober 1876 sy eerste verslag ingedien; Dahl se dagboek waarin hy aantekening gehou het van sy amptelike werksaamhede dateer eers van 1 Januarie 1877⁽³¹⁾ af en Schultze het teen Oktober 1876 nog nie behoorlik duidelikheid gehad oor presies watter stamhoofde onder hom ressorteer en waar hulle hulle bevind nie.

In die tydperk van uiters ses maande waarin hul werksaamhede bespreek word sal dus volstaan moet word met 'n kort en moontlik eensydige bespreking daarvan.

---

(31) R. 7451/95(3) : „Dag Journaal voor die Commissaris van Naturellen, Chef der Policie en Vrederegter voor Zoutpansberg Distrikt, Z.A.R., 1877". 'n Baie interessante joernaal vir die jare 1877-1879 bevattende dag-tot-dag aantekeninge van Oscar Dahl se amptelike werksaamhede in drie hoedanighede. Briewe ontvang, mededelings, onderhoude, besoeke, reise ens., is alles kort en saaklik aangeteken en getuig van nougesette pligsgetrouheid. Hierdie dagboek getuig daarvan dat Dahl baie min briewe van die regering ontvang het.

(1) DIE WERKSAAMHEDE VAN W.V. KING, DIE ONDER-KOMMISSARIS VIR WATERBERG.

Op 31 Augustus 1876, skaars drie maande nadat Wet 3 van 1876 van krag geword het, het President Burgers aan die Uitvoerende Raad rapporteer dat hy op 7 Augustus vir Kaptein W.V. King aangestel het as Onder-kommissaris vir die gebied Waterberg teen 'n salaris van £20 per maand plus 5% van die belasting wat hy mag invorder.⁽³²⁾ Die aanstelling is deur die Raad bekragtig en 'n kennisgewing is in die Staatskoerant gepubliseer vermeldende dat hy sy ampseed op 7 Augustus 1876 afgelê het.⁽³³⁾

In September 1876 het hy sy eerste verslag vanaf Nylstroom ingestuur oor 'n dam en lei-voor wat hy en die landdros moes uitlê.⁽³⁴⁾ In Oktober het hy gevra om 'n tronk te bou en om van 'n vlag voorsien te word⁽³⁵⁾ asook van 'n stempelmasjien vir die gewere wat hy moes stempel.⁽³⁶⁾ Op 14/10/76 het hy gekla dat veldkornet H. Prinsloo moeilikheid in sy wyk veroorsaak⁽³⁷⁾ en op 15/10/76 het hy sy eerste verslag in verband met Naturellesake ingedien - die ander synde in sy hoedanigheid as polisiehoof. Hy het vermeld dat Klaas Mankopane (Makapan) sy opgaaf betaal het en dat hy (King) nou gaan begin invorder.⁽³⁸⁾

Teen die einde van die maand rapporteer hy dat hy op 'n belastingtoer was en dat Andries en die volk by Saxons Mission onder Waterberg wil

---

(32) U.R. 5, U.R.B. ged. 31/8/76, art. 127.

(33) Staats Courant No. 653, ged. 4/10/76
(G.K. No. 284 ged. 2/10/76).

(34) R. 2500/76 : W.V. King (Capt.) aan S.S.
ged. Nylstroom, Sept. 1876.

(35) R. 2704/76 : W.V. King (Capt.) aan S.S.
ged. 8/10/76.

(36) R. 2775/76 : W.V. King aan S.S. ged. 11/10/76.

(37) R. 2776/76 : W.V. King aan S.S. ged. 14/10/76.

(38) R. 2781/76 : W.V. King aan Pres. ged. 15/10/56.

val. Hy sou dit graag so gereël wil sien daar hulle hom as polisie baie sal help.⁽³⁹⁾ 'n Paar dae later deel hy mee dat „Swart Booy" van Apiesrivier drie van Sebitiela se volk beroof het en vra dat die landdros van Pretoria optree.⁽⁴⁰⁾

Sy volgende skrywe is 'n klagte teen die onder-kommissaris van Zoutpansberg wat by Mapela belasting sou ingevorder het terwyl hy (King) meen dat Mapela onder hom moet ressorteer.⁽⁴¹⁾

Tot 2 April 1877 het King op hierdie trant voortgegaan om oor beuselagtighede te skryf.⁽⁴²⁾ Die enigste keer wat hy die geleentheid gehad het om sy bekwaamheid te bewys was toe hy 'n kommando teen Mankopane (Makapan) gelei het omdat laasgenoemde geweier het om belasting te betaal. Sy kommando het egter misluk.⁽⁴³⁾

Verder het hy voortgegaan om klagtes in te dien teen die onder-kommissaris van Zoutpansberg, skynbaar as weerwraak teen sy suspensie wat gevolg het op sy inmenging in Zoutpansberg.⁽⁴⁴⁾ Hy is egter weer in sy pos herstel en het in diens gebly tot na die anneksasie.⁽⁴⁵⁾

(39) R. 2901/76 : King aan S.S., ged. Waterberg, 21/10/76.

(40) R. 2942/76 : King aan S.S., ged. Waterberg, 25/10/76.

(41) R. 3470/76 : King aan S.S., ged. (ggen.)

(42) Vgl. R. 3598/76 ged. 27/11/76; R. 3469/76 ged. 29/11/76; R. 3648/76 ged. 11/12/76; R. 3745/76 ged. 18/12/76; R. 54/77 ged. 31/12/76; R. 273/77 ged. 11/1/77; R. 336/77 ged. 23/1/77; R. 919/77 ged. 2/3/77.

(43) R. 407/77 : King aan S.S. ged. 21/1/77.

(44) Sien R. 918/77 ged. 2/3/77 en R. 3596/76 ged. 4/12/76 vir klagtes. C. Moll (snr.) is aangestel as „Speciale Commissaris waarnemende Landdrost en wn. Commissaris van Naturellen" tydens King se suspensie. (Staats Courant No. 670 ged. 31/1/77 (G.K. No. 509 ged. 25/1/77) Besonderhede van hierdie insident word later verstrekkend omdat dit beter inpas by die relaas oor Oscar Dahl, onder-kommissaris vir Zoutpansberg.

(45) Vgl. R. 1449/77 : King aan Goew. Sec. ged. 26/4/77.

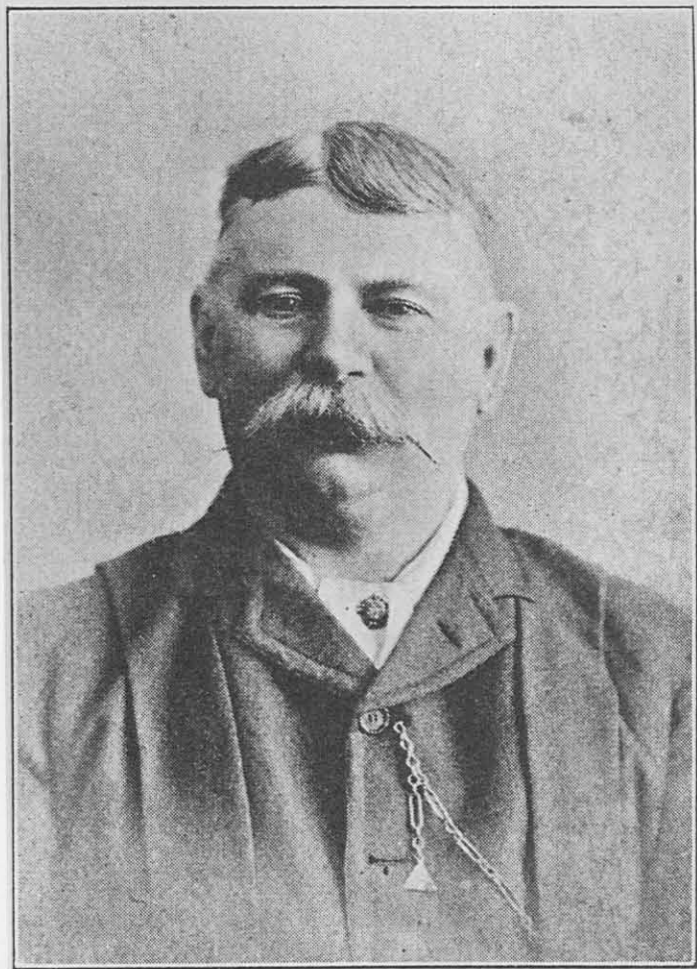
171.

Dit dien vermeld te word dat King weinig reaksie op sy sogenaamde verslae ontvang het en dat dit nie ongemerk by hom verbygegaan het nie. (46) King het al sy verslae in Engels geskryf gedurende die tydperk onder bespreking en van regeringsweë kan geen besware teen hierdie feit gevind word nie.

--ooOoo--

---

(46) Vgl. Bv. R. 336/77 ; King aan S.S. ged. 23/1/77. T.o.v. Mapela wag hy nog steeds op instruksies. Sien R. 3648/76 ged. 11/12/76 vir sy klagte teen Mapela.

Kaptein Dahl.

2. DIE WERKSAAMHEDE VAN OSCAR DAHL, ONDER-KOMMISSARIS VIR ZOUTPANSBERG.

Oscar Dahl se aanstelling is eweneens deur die President op 31 Augustus 1876 bekend gemaak en dateer ook vanaf 7 Augustus 1876. Sy aanstelling is deur die Uitvoerende Raad bekragtig asook sy salaris van £300 per jaar plus 5% van die belasting wat hy invorder tot op £150 per jaar. (47)

Nog voordat Dahl sy nuwe gebied betrek het kry hy opdrag om te gaan vrede maak met stamhoof Mphahlele en om 300 beeste te eis. (48) Op 18 September 1876 het hy in Marabastad aangeland en op 19 September het hy sy eerste verslag as „Commissaris van Naturellen, Zoutpansberg" onderteken. In hierdie verslag meld hy dat daar oorlog is tussen Makhado en die Knopneuse en dat hy na Makhado wil gaan. Ten opsigte van die Thlôkwa en Ramokgopa se twis sal hy ook gaan probeer om vrede te maak. Verder is alles stil in die distrik. (49)

Dahl het sy kantoor op Eersteling geopen en vandaar in redelike Hollands sy verslae deurgestuur. Hy het verslag gedoen oor Tshwene, (50) Davhana, (51) Maraba, (52) Makhado, (53) die Thlôkwa (Matok) (54) en

(47) U.R. 5, U.R.B. ged. 31/8/76 art. 127. Sy basiese salaris was dus £60 p.j. hoër as King s'n en 5 maal so groot as Albasini s'n toe hy Resident-Vrederegter was. Sy aanstelling is in die Staats Courant No. 653 ged. 4/10/76 (G.K. No. 284 van 2/10/76) bekend gemaak met vermelding van die feit dat hy die ampseed op 7/8/76 afgelê het.

(48) U.R. 5, U.R.B. ged. 31/8/76 art. 128 : Behandeling van verslag van Landdros van Zoutpansberg ged. 23/8/76.

(49) R. 2497/76 : Dahl aan S.S. ged. Marabastad, 19/9/76.

(50) R. 2698/76 ged. 4/10/76 & R. 2699/76 ged. 4/10/76.

(51) R. 3102/76 ged. 26/10/76; R. 3373/76 ged. 21/11/76.

(52) R. 3372/76 ged. 21/11/76; R. 3485/76 ged. 29/11/76.

(53) R. 267/77 ged. 11/1/77.

(54) R. 935/77 ged. 27/2/77.

Malitze.⁽⁵⁵⁾ In feitlik elke verslag het hy, nadat hy 'n spesifieke geval behandel het, afgesluit met 'n algemene indruk van die toestande onder die stamme. Oor die vordering wat hy maak ten opsigte van die invordering van belastings het hy ook gereeld gerapporteer⁽⁵⁶⁾ asook oor passe wat hy uitgereik het.⁽⁵⁷⁾

Die algemene toestande in die Spelonke-gebied het hom egter gehinder en hoewel hy sy dagtaak getrou volvoer het, het hy tog gevoel dat 'n kommissie die toedrag van sake behoort te ondersoek.⁽⁵⁸⁾ Eweneens het hy gevoel dat sy werk, veral in die Spelonke-gebied beter sal vlot indien hy oor 'n polisiemag beskik het. Hy het probeer om by Sebitiela polisie te werf⁽⁵⁹⁾ maar was skynbaar nie suksesvol nie. Hy vind dit moeilik om belasting te vorder met 1 blanke en 2 Bantoe-polisiemanne⁽⁶⁰⁾ en sou graag tussen 10 en 15 blanke manskappe as hulp wou hê.⁽⁶¹⁾ Om sake nog moeiliker te maak was hy sonder ammunisie en moes herhaaldelik daarom aansoek doen.⁽⁶²⁾

(55) R. 584/77 ged. 7/2/77.

(56) R. 3372/76 ged. 21/11/76; R. 3102/76 ged. 26/10/76; R. 2699/76 ged. 4/10/76; R. 2894/76 ged. 24/10/76; R. 2782/76 ged. 11/10/76 (In hierdie geval het hy 75 beeste ontvang). R. 935/77 ged. 27/2/77 (In hierdie geval stuur hy 105 beeste aan). R. 1190/77 ged. 26/3/77 (stuur nog 110 beeste en sê sover is dit 290 wat hy aangestuur het!)

(57) R. 3485/76 : Dahl aan S.S., ged. 29/11/76.

(58) R. 34/77 : Dahl aan S.S., ged. 23/12/76; R. 935/77 ged. 27/2/77.

(59) R. 267/77 : Dahl aan S.S., ged. 11/1/77; R. 2894/76 ged. 14/10/76.

(60) R. 3190/76 : Dahl aan S.S., ged. 6/11/76.

(61) R. 2894/76 : Dahl aan S.S., ged. 14/10/76.

(62) R. 267/77 : Dahl aan S.S., ged. 11/1/77; R. 53/77 Dahl aan S.S., ged. 24/12/76.

Maar Dahl het ook vele ander moeilikhede op die lyf geloop van sowel die Blankes as die Naturelle se kant. Die veldkornet van die Spelonkegebied het 'n vergadering op sy plaas belê om Dahl bekend te stel. Die Knopneuse het egter gehoorsaamheid geweier en gesê Albasini is hul „kaptein.“⁽⁶³⁾ Maar hulle het nie die land verlaat nie en ook nie hul kaptein nie en Dahl moes klae „Albasinis invloed onder de Knobneuzen is zo groot als altijd....Ik heb deze kant der Dwarsrivier omtrent 30,000 Kaffers onder mij rechtsgebied, maar de 4,000 Knobneuzen in die Spelonken geven mij meer moeite als allen de andere te zammen.“⁽⁶⁴⁾

Maar die blankes het hom ook moeilike dae gegee, veral die mense van Rhenosterpoort. Laasgenoemde rapporteer nog al hulle sake aan die veldkornet en dit lyk vir hom na opset. Hy versoek die regering om hulle te beveel om Naturellesake by hom aanhangig te maak.⁽⁶⁵⁾

Voorts het hy sy moeilikhede met die onder-kommissaris van Waterberg gehad. King het skynbaar doelbewus Dahl se gebied binne gegaan en die landdros het in Dahl se afwesigheid teen King se optrede geprotesteer op grond van die feit dat sy optrede die Naturelle kan verwar.⁽⁶⁶⁾ By sy terugkeer het Dahl die regering gevra vir 'n her-omskrywing van die skeidslyn tussen Waterberg en Zoutpansberg om moeilikheid te voorkom.⁽⁶⁷⁾

---

(63) R. 3105/76 : Verslag van Veldkornet ongedateerd.

(64) R. 1189/77 : Dahl aan S.S. ged. 28/3/77.

(65) R. 118/77 : Dahl aan S.S. ged. 3/1/77.

(66) R. 408/77 : Landd. Marabastad aan S.S. ged. 19/1/77.

(67) R. 520/77 : Dahl aan S.S. ged. 31/1/77.

Sekere beskuldigings wat King daarna gemaak het, het Dahl baie omgekrap en hy het nie alleen verklaar dat dit vals en beledigend is nie maar bygevoeg dat King nog nie eers by Mmalebôhê en Rige, twee van die grootste kapteins in Waterberg was nie en dat hulle vir hom (Dahl) vra wie hul kommissaris is. (68)

Eweneens het 'n memorie (69) van H.R. Schnell en 68 ander wat gevra het vir 'n verdeling van Zoutpansberg in twee kommissarisskappe sodat hulle hul eie man kan kies, vir Dahl baie omgekrap. Hy het ontken dat hy onversigtig met die Naturelle is en dat hy sy instruksies verontagsaam. Volgens hom was die Spelonke se mense daarvoor verantwoordelik dat hy nie goed oor die weg kon kom met daardie Naturelle nie. (70)

Dahl was, te oordele na sy verslae en die kennis wat hy daarin openbaar, ongetwyfeld 'n goeie kommissaris en het hard gewerk, Soos hy dit stel „Daag en nacht is ik in zadel om klachten te horen en twisten te bevredigen en veele maal met groete gevaar....” (71) Staatsekretaris N.J.R. Swart het aan Shepstone rapporteer: „I think Dahl a better man than King. He is by birth a German of not much education. He is active and has collected some taxes.” (72) Dit is duidelik uit die bespreking van

---

(68) R. 1231/77 : Dahl aan S.S. ged. 5/4/77.

(69) R. 3593/76 : Memorie aan President ged. 1/11/76.

(70) R. 3486/76 : Dahl aan President, ged. 29/11/76.

(71) R. 3190/76 : Dahl aan S.S. ged. 6/11/76.

(72) ad. R. 1433/77 : „N.J.R. Swart, Act. Gov. Sec. to His Ex. Minute d.d. 28/4/77”.

176.

Dahl se verslae dat Swart se getuigskrif 'n
hopelose onder-estimasie van Dahl is maar wat
wel reg is, is dat Dahl 'n beter man as King
was.

--oo0oo--

3. DIE WERKSAAMHEDE VAN C. SCHULTZE, ONDER-
KOMMISSARIS VIR LYDENBURG.

President Burgers het Schultze se aanstelling op dieselfde Uitvoerenderaadsvergadering aangekondig as Dahl en King s'n. Die Raad het dit egter nie bekragtig nie maar eers na die Volksraad verwys. Schultze sou £15 per maand kry plus 5% van die belasting, £150 p.j., nie te bowe gaande nie. Sy aanstelling is egter in dieselfde Staatskoerant gepubliseer en hy het ook op 7 Augustus 1876 die ampseed afgelê. (73)

In sy eerste skrywe aan die regering vra Schultze om sy hoofkantoor op Middelburg in plaas van Lydenburg te maak terwille van sy kontakte met goedgesindes. Hy deel ook mee dat hy nog nie sy instruksies ontvang het nie en sê hy wil graag kontak met vriendskaplike stamme maak. (74)

Sy volgende vyf stukke handel eweneens nog oor voorbereidings vir sy taak. Hy vra hoe om op te tree teenoor sendelinge en of hy hulle mag belet om in te meng in politiek; (75) hy sou graag die Staatskoerant wou kry asook 'n kopie van Wet 3 van 1876 en hy wag nog steeds op sy instruksies. (76) Voorts vra hy vir "eene naauwkeurig omskrywing" van al die stamme onder hom en wil weet of Mabhogo

---

(73) U.R. 5, U.R.B. ged. 31/8/76, art. 127; Staats Courant No. 653 van 4/10/76 (G.K. No. 284 van 2/10/76).

(74) R. 2740/76 : C. Schultze aan S.S., Middelburg, 10/10/76.

(75) R. 2741/76 : C. Schultze aan S.S., Middelburg, (geen).

(76) R. 2742/76 : C. Schultze aan S.S., (geen datum).

onder hom val. (77) Hy kan ook niemand kry as polisie nie en ook nie tolke nie. Sy geld is ook op en hy sal terugbetaling van wat hy amptelik moes spandeer waardeer. (78) Ten slotte meen hy ewe naïef dat dit noodsaaklik is dat hy Maserumule, Mogale en Mabhogo moet gaan sien maar hy wil eers weet wat daar by hulle in die verlede plaasgevind het voor hy optree. (79)

Hierdie swak wyse van diensaanvaarding (as mens dit met Dahl s'n vergelyk) het skynbaar nie die regering as sodanig getref nie en 'n potloodnota op die laasgenoemde stuk lui: „Zend hem copy instructies van o.comis; (Sts.Crt, 650) ook van akkoord met Lekjolare (dit is Lekgolane). Hy moet zien of hy niet met behulp van Magalie (Mogale) het fort aan O.Rivier kan bezetten, zoo niet dan naar Magali gaan. Masliroom, Mosonvan en Marishane moet ook volk byzetten om het fort te bemannen. Heb. Landt. W. geschreven hem eene maand salaris te geven.”

Teen die helfte van November 1876 het Schultze met veldwerk begin en op 15 November rapporteer hy dat hy en veldkornet F. Joubert van Steelpoort na Mabhogo was om belasting te gaan. Joubert het hom voorgestel maar Mabhogo was nie bereid om belasting te betaal nie. Sy (Schultze) se opinie is dat die vriendskaplike kaffers vir 2 of 3 jaar vrygestel moet word van belasting want slegs gramskap word deur die belastinggaardery verwek. „Wij moeten aan de Naturellen eerst iets bieden eer

---

(77) R. 2743/76 : C. Schultze aan S.S. (geen datum)

(78) R. 2937/76 : C. Schultze aan S.S. ged.
Middelburg, 23/10/76.

(79) R. 2938/76 : C. Schultze aan S.S. ged.
Middelburg, 23/10/76.

dat wy iets eischen zoo dat zy erkennen dat de wetten dienen tot hun best...." Dan besluit hy hy sal maar nie verder met die saak gaan nie en op verdere instruksies wag!⁽⁸⁰⁾

Op 16 Desember het hy 3 verdere verslae ingestuur. Die eerste was oor die sendeling Merensky se pogings om Sekhukhune tot vrede te bring. Hyself was saam met Merensky daar en Sekhukhune sal 'n rapportganger na Pretoria stuur om die vredesvoorwaardes te verneem.⁽⁸¹⁾ Die ander verslag bevat 'n versoek van Mabhogo dat die regering 400 van sy jong manne wat op pad is na die diamantvelde, moet keer en terugstuur,⁽⁸²⁾ en die derde is 'n verslag van sy besoek aan Mogale, Marishane, Moreome en Maserumule wat meld dat hierdie stamhoofde bereid is om te help met die bemanning van die fort aan die Olifantsrivier. Sy indruk van die stamme is dat met goeie behandeling hulle onder wet en orde gebring kan word.⁽⁸³⁾

In Januarie 1877 is hy op sy laaste reis na Ohrigstad. Hy rapporteer: „Ik had de hoop dat ik hier ten minste iets konde doen ten voordeel van den Staat en de Staatskas." Maar volgens hom het veldkornette Abel Erasmus en Stephanus Schutte onder die Ohrigstad-kaffers geroof en geplunder en nou is hulle vyandig.

Dan vermeld hy dat 'n ene Du Plooy na Mabhogo

---

(80) R. 3227/76 : C. Schultze aan S.S. ged. 15/11/76.

(81) R. 3690/76 : C. Schultze aan S.S. ged. 16/12/76.

(82) R. 3691/76 : C. Schultze aan S.S. ged. 16/12/76.

(83) R. 3692/76 : C. Schultze aan S.S. ged. 16/12/76.

gestuur is om opgaaf in te vorder. Hy beskou dit as in stryd met art. 4 van sy instruksies en bowendien is niks vir hom van die man gesê nie. Dit is „niet alleen een mistrouwen in myne perzoon maar ook eene beleediging tegen myn ambt." Derhalwe vra hy sy eervolle ontslag uit al sy poste (onder-kommissaris, vrederegter en polisichoof) en voeg by dat hy geen ander pos wil hê nie. (84)

Die verlies kan in elk geval nie as groot beskou word nie want Schultze was skynbaar 'n man wat nie in staat was om sterk op te tree nie. Sy hele houding van mooi-werk en uitstel-gee toon dat hy nie die Naturel van daardie dae se mentaliteit begryp het nie en derhalwe nie sukses sou gehad het nie.

In ieder geval was R. Bell, die kaptein van die „New Scotland Border Corps" wat op 5 Februarie 1875 as Vrederegter⁽⁸⁵⁾ en in Oktober van dieselfde jaar voorlopig as kommissaris onder die Swazies aangestel was⁽⁸⁶⁾ nog daar en het net voor Schultze se bedanking 'n aanstelling gekry as onder-kommissaris vir die gebied Nieuw Schotland en noordwaarts van Krokodilrivierspoort en Lebombo op langs die rivier tot aan die baken van Nieuw Schotland en Wildebeeskop en langs die lyn van

---

(84) R. 297/77 : C. Schultze aan S.S., 15/1/77.
'n Potloodnota op die stuk het die strekking dat die gerug ten opsigte van Du Plooy ontken moet word en dat Schultze op die vingers getik moet word omdat hy op gerugte handel. Hy moes ook misdrywe soos die van Du Plooy aan die veldkornet rapporteer het.

(85) Staats Courant No. 568 ged. 10/3/75
(G.K. No. 1860 ged. 8/3/75).

(86) U.R. 5, U.R.B. ged. 11/10/75, art. 183.

Nieuw Schotland tot aan die Umcontorivier en met die rivier langs tot aan die Lebombo en met die Lebombo langs tot aan Krokodilrivierspoort.⁽⁸⁷⁾

Maar die uur was daar. Reeds op 27 Desember 1876 het Sir Theophilus Shepstone, die befaamde administrateur van Naturellesake in Natal vir baie jare,⁽⁸⁸⁾ afgereis na die Z.A.R. vergeesels van 'n aantal offisiere en manskappe uit Natal. Sy doel was om die Z.A.R. te annekseer en deel van die Britse Ryk te maak. Nietemin het hy (nie in alle opregtheid nie), eers onderhandelinge in Pretoria gevoer vir bietjie langer as drie maande.⁽⁸⁹⁾ Toe Shepstone egter vir President Burgers van sy voorgename anneksasieplan verwittig het, het laasgenoemde onmiddellik die Volksraad vir 13 Februarie 1877 byeengeroep. In sy openingsrede het Burgers onomwonde verklaar dat Shepstone gekom het om die Republiek te annekseer tensy die Regering bereid is om sekere veranderings in die Grondwet aan te bring tot sy bevrediging.⁽⁹⁰⁾

---

(87) Staats Courant No. 662 ged. 6/12/76 (G.K. No. 424 ged. 5/12/76). Bell aangestel by U.R.B. ged. 1/11/76, art. 180.

(88) Sullivan, J.R. : The Native Policy of Sir Theophilus Shepstone.

(89) Shepstone se opdrag as Spesiale Kommissaris en die troepe wat op Newcastle saamgetrek is loonstraf enige argument dat die anneksasie afgeweer kon gewees het deur samesprekings of toegewings.

(90) Vgl. J.J. van Heerden, p.193.

SHEPSTONE ONDERBREK DIE ONTWIKKELING.

Shepstone se koms het die stadige gang van ontwikkeling van Naturelle-administrasie in die Z.A.R. soos dit in die vorige hoofstukke nagegaan is, onderbreek. Die onderbreking was egter ten goede want die ontwikkelingsgang is meteens tot so 'n mate versnel dat 'n paar weke voor die anneksasie-proklamasie op 12 April 1877 gelees is, die Republikeinse vorm van Naturelle-administrasie op gelykwaardige basis was met dié van Kaapland en Natal!

Waar Shepstone op 22 jarige leeftyd in 1839 al diplomatieke agent by die Ndhlambe-stam te Fort Peddie in die Transkei was, ⁽⁹¹⁾ het Jan de Beer dit eers in 1864 onder die Pedi in Oos-Transvaal geword en waar Transvaal eers in 1876 kommissarisse gekry het, het Natal dit al in 1851 gekry ⁽⁹²⁾ - om maar ooglopende voorbeelde te noem!

President Burgers was bona fide toe hy in sy openingsrede voor die Volksraad op 13/2/77 verklaar het dat indien die grondwet tot Shepstone se bevrediging gewysig word, anneksasie vermy kan word, ⁽⁹³⁾

Wysigings vir die grondwet is gevolglik opgestel en is met veel teenkanting ⁽⁹⁴⁾ goedgekeur deur die Volksraad. ⁽⁹⁵⁾

---

(91) Sullivan, p.23.

(92) Ibid, p.101.

(93) Bijvoegsel tot Staats Courant, 28/2/77
(G.K. No. 548 van 27/2/77).

(94) Van Heerden, p.193. f.

(95) Bijvoegsel tot Staats Courant, 17/3/77,
(G.K. No. 569 van 15/3/77.)

'n Belangrike verskil tussen die ou en die nuwe grondwet was dat die verantwoordelike departementshoofde sitting op die Uitvoerende Raad sou hê.

„De Uitvoerende Raad bestaan uit de hoofde der departementen en een lid benoemd door den Volksraad, dié wanneer dit nodig is, optreedt als Vice-President der Republiek alsmede twee non-officeele leden door den Volksraad te benoemen.”⁽⁹⁶⁾

„Het algemeen bestuur wordt door den Staats-president verdeeld in afsonderlijke departementen; aan het hoofd van ieder departement staat een Secretaris van Staat, tevens lid van den Uitvoerende Raad.”⁽⁹⁷⁾

„Deze zelfstandige Departementen zijn : Finantiën, Justitie, Zaken der Naturellen, Openbare Werken, Politie-Krijgswezen en Buitenlandsche Zaken.”⁽⁹⁸⁾

Hoewel hierdie veranderinge in die grondwet die administratiewe patroon van Naturelle-administrasie (onder andere) op 'n gelykwaardige voet met die patrone in die Engelse gebiede in Suid-Afrika gebring het, skyn dit tog nie in ooreenstemming te wees met die algemene vorderingspatroon soos dit to dusver geskets is nie en om dit as sodanig te aanvaar skyn onlogies te wees.⁽⁹⁹⁾ Dit kan eerder aanvaar word as afgedwing hoewel dit

---

(96) Locale Wetten, p.680 : G.K. 569, Hf. I, Afd. I, art. 2.

(97) Locale Wetten, p.681 : G.K. 569, Hf. I, Afd. I, art. 9.

(98) Locale Wetten, p.681 : G.K. 569, Hf. I, Afd. I, art. 10. Vgl. (95)

(99) Vorster (in „Die Engelse administrasie van Transvaal gedurende die Eerste Anneksasieperiode, 1877-81” pp. 3-6) wek die indruk dat die veranderinge wat in die grondwet op 7 Maart 1877 aangebring is, onder normale omstandighede aangebring is en met 'n lekker hart bestempel kan word as die posisie „voor die anneksasie” - kronologies wel, maar niks anders as dit nie.

moeilik val om te bewys.

Eerstens ontstaan die vraag: Waarom sou President Burgers binne nege maande nadat Wet 3 van 1876 wat die nuwe patroon in Naturelle-administrasie daergestel het, verdere veranderinge wou daarstel - en dit op 'n tydstip toe sy ampstermyn omtrent verstryk het?

Tweedens: Hoewel Wet 3 van 1876 voorsiening maak vir 'n amptenaar in Pretoria met die titel „Commissaris van Naturellezaken" (soos in die wet) of „Superintendent van Naturellen" (soos in die instruksies aan onder-kommissarisse genoem), is so 'n amptenaar nie aangestel nie en soos opgemerk sal word, is al die onder-kommissarisse ve verslae aan die Staatsekretaris of die President gerig.

Waarom sou die pos na nege maande verander word tot Sekretaris van Naturellesake? Maar die skepping van 'n pos vir Shepstone se seun, H.C. Shepstone, met 'n tipiese Engelse naam kon 'n motief gewees het want na die skepping van die pos is H.C. Shepstone daarin aangestel vanweë „sy kennis, bekwaamheid en ondervinding" en omdat hy „in aansien by die Naturelle was." (100)

Ten slotte : Indien die veranderinge wat in Maart 1877 aan die grondwet gemaak is nie deur beïnvloeding van Shepstone was nie, waarom is na die Eerste Vryheidsoorlog in Wet 11 van 1881 die titel „Superintendent van Naturellen" in ere herstel en die titel „Sekretaris van Naturellesake" geskrap?

---

(100) Shepstone Papers : Vol. 2, p.652 : Shepstone aan Carnavon, 23/7/77. (By Vorster, p.18).

Dit is nie uitgeslote nie dat Shepstone, misbruik makende van Burgers se begeerte om die onafhanklikheid van Transvaal te behou, hom onder voorwendsel dat dit kan help, beïnvloed het om die Volksraad te lei in die aanname van die toevoegings wat later wel gemaak is en waarvolgens onder andere die amp van Sekretaris van Naturellesake tot stand gekom het nie.

Onmoontlik is dit nie want Shepstone skryf op 6 Maart 1877 aan Lord Carnarvon: „Ik had dikwijls gesprekken met den heer Burgers wat betreft den toestand van de Regering en het land, die alle opmerkelijk waren door zijne onomwonden openhartigheid en door de ernstige begeerte die hij toonde om, zooveel mogelijk, de onafhanklikheid van den Staat te handhaven.” (101)

Shepstone het ten spyte van sy onderhandelinge op 12 April 1877 die Zuid-Afrikaansche Republiek geannekseer, (102) sy seun in die pos van Sekretaris van Naturellesake aangestel en ten spyte van al sy kennis en ervaring gevind dat daar nie veel te verandere was aan die nuwe patroon wat President Burgers in 1876 daargestel het nie. (103)

---

(101) Leyds, Dr. W.J., „De Eerste Annexatie van de Transvaal,” p.261.

(102) Sien Locale Wetten, p.691 (G.K. No. 85 van 1877) vir die Anneksasie Proklamasie.

(103) De Vaal, Argiefjaarboek, 1953, I, p.142.

S L O T

'n Terugblik op die aard van die werksaamhede van diegene wat belas was met die administrasie van Naturellesake in die Z.A.R. - insoverre van administrasie gepraat kan word - laat een hoofgedagte baie pertinent uitstaan, naamlik dat die grootste persentasie van die betrokke persone se verslae inligting bevat het ten opsigte van die interne toestande in bykans al die stamgroepe en die bedoelinge van stamhoofde en voorgenome optrede teen die blanke ingesetenes van die Z.A.R. blootle. Die ander werksaamhede van die amptenare skyn sekondêr te wees en hiervan was belastinggaarding ongetwyfeld die belangrikste en het die sleutel gevorm waarmee toegang tot die gebied van die Bantoe en toegang tot sy andersins geheime planne verkry is.

Daar is reeds op gewys dat die Republiek wat sy vorm van administrasie aanbetref, 'n goeie twintig na vyf-en-twintig jaar agter was by Natal en Kaapland maar dit moes uiteraard so wees want nie alleen het die Boer hier 'n ongetemde gebied betrek nie, maar sy getalle was klein, die belange van die mense uiteenlopend en hulle geaardheid meer ingestel op selfbehoud as op ontwikkeling. Hier benewens was hulle nie in dieselfde sin verbonde aan 'n moederland soos Natal en Kaapland (wat altwee in hierdie tydperk van 1840 tot 1877, prakties onder bestuur van Engeland was) nie.

Ontwikkeling moes uit die volk groei en sou uiteraard verband hou met die ervaring van die mense en die algemene landsomstandighede en soos gesien is, is dit presies wat gebeur het in die moeisame groeijare tot 1877. Dat die Boere in Transvaal kennis gedra het van hoe die Engelse in Natal en Kaapland Naturelle administreer het, lei geen twyfel nie - Alleen die benaminge diplomatieke agent en „kaffer-magistraat" dui

genoegsaam daarop. Maar al het hulle nie hierdie voorkennis gehad nie sou hulle dit kon bekom indien hulle dit nodig gehad het.

Die Naturellebeleid en daarmee gepaardgaande, die Naturelle-administrasie van die Engelse, was egter sedert die vroegste jare van die Boere-volk se bestaan iets waarmee hulle nie kon saamstem nie en juis dit wat hulle beweeg en selfs gedwing het om hul tuistes in Kaapland en Natal prys te gee. Dit is dus te begrype dat hulle hulle heil self wou uitwerk in hierdie verband en dit is bekend dat eie ondervinding, as gids, nie met groot haas beweeg nie. Gevolglik is dit te verstane dat teen 1876 die Republiek eers in pas gekom het met ander gebiede in Suid-Afrika wat Naturelle-administrasie aanbetref.

Weliswaar is in 1881 nuwe wetgewing ten opsigte van Naturellesake daargestel en is daar gepoog om vanaf die ontwikkelingspunt wat in 1876 bereik is voort te bou maar die demper is deur die Brit op die Boer geplaas deur artikel 3 van die Pretoria-Konvensie wat op 3 Augustus 1881 in Pretoria onderteken is.⁽¹⁰⁴⁾ Volgens hierdie artikel sou die Volksraad goedkeuring van Haar Britse Majesteit moes kry, deur die Resident, vir alle wetgewing rakende die Naturelle in Transvaal.

In die jare daarna, en selfs na die London-Konvensie van 1884, sou daar nooit weer sprake wees van 'n geïsoleerde en eie, onafhanklike ontwikkeling van Boere-beleid en -administrasie nie. Die ontdekking van goud en diamante in die sewentiger jare het veroorsaak dat die Republiek in die tagtiger en negentiger jare oorstroom is met uitlanders, hoofsaaklik Engelse, wat hul

---

(104) Leyds : De Eerste Annexatie van Transvaal, pp. 372-380.

invloed op die karakter van die Republiek en sy burgers uitgeoefen het. Gedurende die jare 1899 tot 1902 is die Boer met magsgeweld onderdruk en in die daaropvolgende jare misken en genadeloos aan verbritsing onderwerp en verswelg in 'n groter heterogene Unie van Suid-Afrika.

Na 'n gestadigde terugworsteling tot die eie is die gees van die Boer eers op 16 Desember 1938 gekonsolideer en in die jongste jare het die uitbouing van 'n eie Naturelle-beleid en -administrasie eers weer 'n aanvang geneem.